Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ
Адрес: Йошкар-Ола, Совет пӧрт „Ямде лий" редакций.

ВАЛЕРИЙ ПАВЛОВИЧ ЧКАЛОВ

ЗАМЕЧАТЕЛЬНЫЙ ЛЕТЧИКЫН ИЛЫШЫЖЕ

Валерий Павлович Чкалов—Горький область, Васильево-Слобода ялысе котельщикын эргыже, 1904 ийыште шочын. Тудо вашке гына самостоятельный илыш дене илаш тӱҥалын: подросток улмыжо годымак землечерпалкыште да пассажирский пароходышто судовой кочегар лийын, катерыште масленщиклан пашам ыштен.

Шучко 1919 ийыште Октябрьын сеҥен налмыжым арлаш калыкын эн сай эргышт граждан сарыш каеныт. Тунамак 15 ияш Валерият Йошкар Армий радамыш добровольцлан каен. Тудо жапыште Чкалов Канавиныште, 4-ше авиапаркыште мастерлан шоген.

1921 ийыште Чкалов Егорьевский летчик-шамыч школыш тунемаш налалтын. Тиде школым тунем пытарымек 1923 ийыште истребитель класс дене высший пилотаж Московский школыш пурталтын. Тудым тунем лекмек РККА военно-воздушный вийыш куснен да 1924 ий гыч 1932 ий марте военный летчиклан пашам ыштен.

Отважный летчик РККА военно-воздушный вий Научно - испытательный институтышто испытатель-летчиклан шоген, варажым Менжинский лӱмеш заводышто пашам ыштен. У машина-шамычым испытатлыме годым Чкалов ик ганат парашют д е н е пайдаланен огыл.

Советский Союз Герой комбриг В. П. Чкалов. Союзфото.

1935 ий 5 майыште, у конструкциян самолет-шамычым испытатлыме годым шуко гана пеш кугу смелость дев мужеством ончыктымылан правительство Чкалов йолташым Ленин орден дене наградитлен.

1936 ийыште Москва—Петропавловск-на Камчатке сталинский маршрутан заданийым пеш чаплын 56 час 20 минут жапыште шуктымылан правительство командир Чкалов йолташлан, тудын отважный спутник-ше-шамыч: Байдуков да Беляков йолташмытлан Советский Союзын Герой званийжым присвоитлен да нуным Ленин орден дене наградитлен.

1936 ийыште Чкалов йолташ ВКП(б) радамыш пурталтын.

1937 ийыште Чкалов йолташ горьковский шемер-шамыч дене СССР Верховный Советын депутатшылан сайлалтын.

ПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫЙ УВЕРТАРЫМАШ

ССР Союз правительство мемнан жапысе великий летчик Советский Союз Герой Валерий Павлович Чкалов йолташын тений 15 декабрьыште у самолетым испытатлыме годым колымыжо нерген келге прискорбий дене увертара.

ССР Союз Совнарком ден ВКП (большевик-шамыч) ЦК-ын соболезнованийышт

ССР Союз СНК ден ВКП (большевик-шамыч) ЦК Валерий Павлович **Чкалов** йолташын ешыжлан Советский Союз Герой **Чкалов** йолташын колымыжлан лийын шкеныштын соболезнованийыштым выражатлат.

ЧКАЛОВЫН ЙОЧАШТЛАН

Шерге, пагалыме Игорь ден Лерочка!

Тендан дене пырля меат кугун ойгырена. Тендан ачадам мемнан элын чыла йочаже-шамыч йӧратеныт, тудо мыланна лишыл да шерге ыле.

Валерий Павловичын шӱгарже дене отличне тунемыме мутым пуэна да мемнан йӧратыме Валерий Павлович гай настойчивый, самоотверженный, родиналан преданный лияш тыршена.

Шебелинский кылдалаш школышто тунемше-шамыч.

Ойротский Автономный область. („Пионерская правда" гыч).

ВЕЛИКИЙ ГЕРОЙ НЕРГЕН ЧЕЛОВЕЧЕСТВО ШАРНАШ ТӰҤАЛЕШ

Валерий Павлович уке... Тудо шалане... Чудесный летчик, айдем, йолташ пытен. Тиде шонымаш дене сӧрасаш велэ.

Илышын, вийын олицетворенийже — Чкалов нерген, колышо Чкалов нерген ойлаш нелэ.

Чкалов полярный летчик огыл, но тудат Арктикам осваиватлен да покорятлен. Ме, полярник-шамыч, Москва гыч Удд островыш (кызыт Чкалов остров) тудын дерзский тӧрштымашыже дене, Северный полюс гоч Москва гыч Америкыш тудын дерзновенный рейсше дене восхищатлалтын ульна.

Чкалов йолташ кругосветный перелетым ышташ шонен. Де, ме чыланат ушанен ульна: тиде перелетыш Чкалов пижын гын, тудо шукталтеш. Ме, летчик-шамыч, Чкалов йолташын шонымашыжым шуктена.

Ий-шамыч эртат. Авиацийын прогрессше мемнан кечыласе сеҥымаш-шамычым ятыр шеҥгелан кода, но летчик Чкаловын сеҥымашыже-шамыч нерген пӱтынь культурный человечество эре шарнаш да калык советский Геройлетчик нерген эреак мурым мураш, былина-шамычым каласкалаш тӱҥалеш.

М. В. Водопьянов,
Советский Союзын Геройжо.

ВАЛЕРИЙ ПАВЛОВИЧ ЧКАЛОВ

СОВЕТСКИИ СОЮЗЫН ГЕРОИЖО ВАЛЕРИИ ПАВЛОВИЧ ЧКАЛОВЫМ ТОЙЫМАШ

Пытартыш корно

Союз-шамыч Пӧртын колонный залже. Мемнан жапысе великий летчик дене прощатлыме кумышо да пытартыш кече. Залыште пеледыш аршаш темыныт, тудо кажне часын эре ешаралтеш.

Илыше п е л е д ы ш ора ӱмбалне Советский Союз Герой Валерий Павлович Чкалов ломыжан траурный катафалк шындалтын.

Залыш эрдене эрак пурташ тӱҥалме. Почетный караул чӱчкыдын вашталтеш.

14 часат 30 минут. Булганин, Щербаков, Локтионов, Громов, Байдуков, Беляков, Юмашев, Данилин, Коккинаки, Мальков йолташ-шамыч ломыжан траурный катафалкым эркын нӧлталыт. „Интернационал"шергылтеш. Йолташыже шамыч пеш шергакан нумалтышым уремыш нумалын луктыт.

П ӱ т ы н ь Охотный ряд мучко пелештыде, почетный в о и н с к и й эскорт строитлалт ш о г а л ы н. Ойгырмашан п р о ц е с с и й Красный площадь дек эркын кая. Советский Союзын Геройжо-шамыч Водопьянов, Ляпидевский, Раскова да летчик Шевченко В. П. Чкаловым наградитлыме орден-шамычым нумал ошкылыт.

Красный площадь. Траурный катафалкым И. В. Сталин, В. М. Молотов, Л. М. Каганович, К. Е. Ворошилов, А. А. Андреев, Л. П. Берия йолташ-шамыч приниматлат.

Урна постаментыш шындалтеш. 14 часат 55 минут. Советский Союзын Геройжо Валерий Павлович Чкаловым шарныме л ӱ м е ш траурный погынымашым ВКП(б) МК ден МГК секретарь А. С. Щербаков йолташ почеш. ВКП(б) ЦК ден ССР Союз правительство лӱм дене СССР СНК председательын заместительже Н. А. Булганин йолташ выступатла. Тудын деч вара Москва ден Московский областьысе организаций-шамыч да шемер - шамыч лӱм дене ВКП(б) МК ден МГК секретарь Щербаков йолташ выступатлен.

Пытартышлан прощатлыме м у т ы м Советский Союзын Геройжо - шамыч лӱм дене да советский летчик-шамыч лӱм дене Советский Союз Герой Байдуков йолташ ойла. Тудо шкенжын пеш чаплын ойлымо речшым тыге пытара:

— Чеверын, мыйын сай другем! Чеверын Советский калыкын любимецше! Чеверын Сталин йолташын любимецше! Чеверын мемнан чапле йолташна!..

Траурный погынымаш пытен. Сталин йолташ, партий ден правительство руководитель-шамыч мавзолей трибун гыч волат. Нуно ломыжан траурный катафалкым нумалын кремлевский пырдыж велке наҥгаят.

15 часат 25 минут. Н. А. Булганин йолташ урнам— мемнан эпохысо великий летчикын л о м ы ж ш ы м, к у р ы м мучко аралыше древний пырдыж нищыш шында. Чкалов лӱман мраморный оҥа урнам шындыме нищем петыра. Тидын деч вара „Интернационал" муро шергылтеш.

В. П. Чкалов колоткаште.

Фото Ф. Кисловын.

Великий летчик Чкалов йолташын колымыжлан границе вес велнысе отклик

США

Нью-Йорк гыч США Военно Юж Вий начальник генерал Арнольд тыге увертара: „Американский военный авиаций уло тӱнян палыме летчик—Советский Союз Герой Валерий Чкаловын трагически колымыжлан келгын о й г а н а. Чкалов авиаций шотышто шкенжын сеҥымашыже-шамыч дене кок кугу державын келшен илымашыжым эше чот кылден. Чкаловын колымыжо пӱтынь тӱнямбал авиацийлан пеш кугу йомдарымаш".

Франция

Советский Союз Герой Чкалов йолташын колымыжлан ятыр французский газет-шамыч тудын портретшым да тудын нерген статья - шамычым пуртат. Газет-шамыч Чкалов йолташын Беляков ден Байдуков йолташмыт дене пырля 1937 ийыште Москва гыч Америкыш Северный полюс гоч героически чоҥештымыжым поснак палемдат.

Испания

Барселонышто л е к ш е шуко газет-шамыч Чкалов йолташын колымыжо нерген увертарат. „Ф р е н т е Рохо" воза: „СССР да пӱтынь тӱня М о с к в а гыч США-ыш лӱддымӧ перелетым ыштыше Чкалов дене человечествын прогрессше верч ик эн сай кучедалшым йомдареныт".

Чехословакия

Прагасе чыла газет чапле советский летчик, Советский Союз Герой Чкалов йолташын трагически колымыжо нерген уверым койман веоыш пуртат.

ЛӲДДЫМӦ ЧКАЛОВ

Изиже годым Валерий Чкалов пеш чулым, боевой рвезе улмаш. Чоҥештылаш тудо йӧратен, тушто тудо шкенжын лӱддымӧ улмыжым палдарен. Чоҥештымаште самырык Чкалов важнейший авиационный полет-шамычым разрешитлымашым кычалын. Самолет виктарымаште ӱлшо путырак кугу отвагыже да искусствыжлан вер шагал лийын. Кеч кунамат тудо южышто утыжымат ыштылын, (ик гана тудо поче-поче 250 мертвый петльым ыштен). Тиде, дисциплиным пудыртымаш лиеш. Тидлан тудым авиаций деч кораҥденыт.

Авиаций деч корандымылан ойгыжым шкеж деч шылташ да шкенжым успокоитлашлан, Ч к а л о в авиаконструктор лияш решитлен. Чоҥештылме нерген мондаш тыршен.

Жап эртен. Чкаловлан гражданский самолет дене чоҥештылаш разрешитлыме. Скучно лийын гынат,

В. П. Чкалов Лерочка ӱдыржӧ да Игорь эргыже дене.

Чкалов пассажир-шамычым шупшыктен. Тудо жапыште шкенжын фотокарточкашыже шутитлен возымашыштыже ойлалтеш:

„Ожнысо военный летчик Чкалов. Темдан ӱмбак ончашат жал. Кызыт те извозчик велэ улыда". Тидын д е н е тудо гражданский авиаций летчик-йолташмытшым о б и д и т л а ш шонен огыл, а тудо головокружительный полетшо-шамыч деч вара скучатлен. Научный испытательный институтышто летчик-инструкторлан ыштымыже деч вара, вашке авиационный заводыш куснен.

Заводышто Чкалов чылалан палыме. Москва—Удд остров триумфальный перелет деч вара эн ончыч Чкалов родной заводышкыжо каен. Тыште кугу митингыште пашазе-шамыч ончык лектын таум ыштен каласен:

— Тау тыланда, йолташ-шамыч! Те мыланем Герой лияш полшен улыда.

Чкаловын илышыштыже 1935 ий кеҥежым Сталин йолташ дене вашлиймаш путырак кугу вашталтышым ыштен. „Темдан илышда мыланна нимогай машина деч коч шерге"—ныжылгын, ача семын каласыме тиде мут Чкаловын ушыжым пудратен. Тудо эше чаплынрак пашам ышташ тӱҥалын. Но тудо эре шонен: мом тидлан Сталин каласа, могай советым Сталин пуа.

Чкалов машина деке пеш серьезнын, придирчиво относитлен. Машина семынак тудо еҥ-шамычымат ч о т проверитлен. Заводышто Чкалов учлет-шамычым туныктен. Осоавиахимыште—планерист кружокым вуйлатен. Планерист-шамыч йоҥгылышым ыштымышт д е н е учебный планер пудыргымым пален, Чкалов тудо йӱдымак аэродромышто планерым олмыктыктен. Тыгай машинаш кандра дене пидылтын, Чкалов эн ончыч южышко шке кӱзен.

Тид деч вара Чкалов Северный полюс гоч чоҥешташ мечтатлен. Северный полюс нерген тудо Сталин йолташ денат кутырен. Но М о с к в а — С е в е р н ы й полюс—США маршрут почеш перелетым отложитлыме. Баренцово теҥыз ӱмбалне йошкар шулдыран с а м о л е т д е н е чоҥештымыже годым Чкалов правительство деч „Нордыш" чоҥешташ адак радио дене йодын. Разрешений пуалтын огыл.

Тылеч вара Чкалов нервничатлаш тӱҥалын. Тудын койшыжо йолташыже-шамычлан ӧрмашын койын. Ик гана Кремль гыч пеш чот куанен мӧҥгыжӧ пӧртылын, кутыренат кертын огыл. Эрлашыжым, 18 июньышто Чкалов спокойный, серьезный, с а м о л е т штурвал воктен шичын. Тиде кечын 4 часат 05 минутышто Валерий Чкаловын виктарыме героический самолет Москва гыч Северный полюс гоч США-шке нигушан шичде беспримерный полетыш лектын. 63 часат пелэ гыч г е р о и ч е с к и й экипаж Баракс а э р о д р о м ы ш (США, Вашингтон штат) волен шинчын. Тиде полет чыла тӱням ӧрыктарен, социалистический родиналан у, чапле сеҥымашым ыштен.

Советский Союзышто

5 декабрьыште „Феликс Дзержинский“ теплоходеш Советский Союзыш испанский йоча-шамыч группа толын.

Снимкыште: Испанский йоча-шамыч Ленинградский торговый портын морской вокзалыштыже.

Союзфото.

ЭПРОН-лан 15 ИЙ ТЕМЫН

1938 ий 17 декабрьыште Особый назначенияв подводный пашам ыштыше экспедицийым (ЭПРОН) организоватлымылан 15 ий темын.

ЭПРОН-ым 1923 ий 17 декабрьыште организоватлыме. 15 ий жапыште эпроновец-шамыч шуко корабльым вӱд йымач луктыныт.

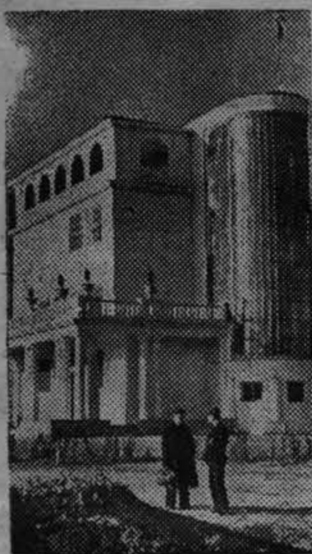
1916 ийыште волен кайыше „Садко“ ледокольный параходым вӱд йымач 1933 ийыште лукмо. Вӱд йымалне 17 ий кийыше „Садко“ ледокол кызыт Арктикыште коштеш. Тугак „Малыгин“ пароходым утарыме.

1937 ийыште Карские ворота проливыште, Новая земля воктене 10 тылзе шинчыше краснознаменный „Сибиряков“ ледоколым скала ӱмбач налме.

1938 ийыште 108 судам утаренат. Тужечын 94 восстановитлыме. Кызыт корабль-шамыч коклаште— „Петр Великий“, „Советская Россия“, „Лахта“, „Пушкин“, „Охотск“ улыт. 1929 ийыште ЭПРОН-ын чыла коллективше Трудовой Красный Знамя орден дене наградитлалтын.

БДИТЕЛЬНЫЙ ПИОНЕР

Привольский пелэ кыдалаш школышто тунемше (Саратов) пионер Колоколов Коля школыш тунемаш кайшыжла шелше рельсым ужын. Коля тунамак кум менге тораште улшо пашазе-шамычын общежитийыш куржын. Миймек пудыргышо рельс нерген ойлен. Икмыняр жап гыч рельс тӧрлаталтын. Тыге 77 №-ан поездым крушений лийме деч утарыме.

Снимкыште: Грозный олан (Чечено-Ингушский АССР) Сталинский районысо Ленин лӱмеш культур Дворец.

Союзфото.

„В людях“ кинофильм

Тиде кечылаште „Союздетфильм“ студий А. М. Горькийын илышыже нерген кинотрилогийын кокымшо ужашыжым—„В людях“ фильмым луктын. Алеша Пешков рольым—московский школышто тунемше Алеша Лярский модеш.

Граница вес велне

Манчжурийыште еврейский погром

Манчжурийыште японский власть-шамыч еврей-шамыч ваштареш кампанийым тӱҥалыныт. Лу дене еврей-шамычым арестоватлыме. Тӱжем наре беженец еврей-шамыч Манчжурий гыч Шанхайыш толыныт. Шушаш жапыште Шанхайыш 3—4 тӱжем еврей-шамыч толшаш.

Польский границаште Германийын сарлан ямдылалтмыже

Вес эллысе журналист-шамыч Германийын утларакшым Польша ваштареш сарлан ямдылалтмыжым виянгдыме нерген увертарат. Силезий ден Восточный Пруссийын территорийыштыш шуко войскам чумырымо. Судетский областьын чыла воинский гарнизонжым Силезийыш колтымо.

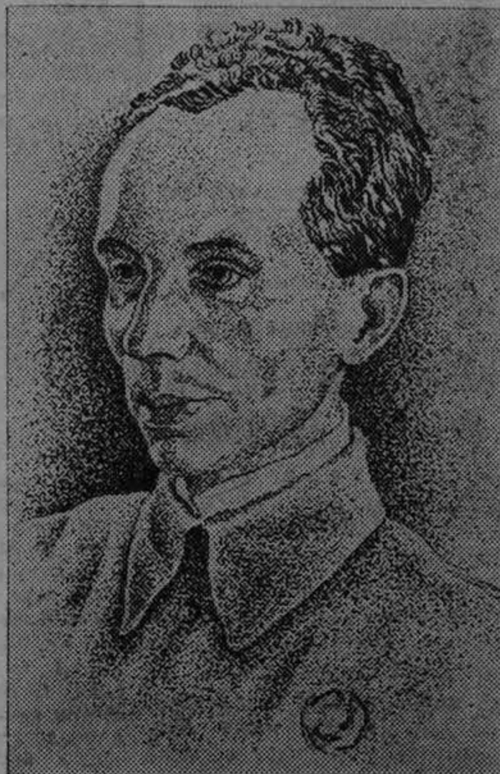

Германийыште еврейский погром.

Снимкыште: Берлинын ик уремыштыже шалатыме еврейский магазин.

МОЛАН МЕ НИКОЛАЙ ОСТРОВСКИЙЫМ ЙӦРАТЕНА

Кок ий ончыч, 1936 ий 22 декабрьыште ВКП(б) член, талантливый писатель-орденоносец Николай Алексеевич Островский колыш.

Тиде замечательный писательын творчество ден илышыже ойыраш лийдымын кылдалт шогат. Тудо мужественный, коммунизм пашалан, Ленин — Сталин пашалан мучашдымын преданный ен ыле. Тудын творчествыжат тыгаяк лийын.

Николай Островскийын страницыштыже—тиде комсомолын, гражданский сарын да социалистический строительствын первой ийлажын илыше историйже.

Николай Островскийын геройышт—Павка Корчагин, Рита Устинович, Андрей Птаха, Олеся, Сарра, Райнонд — тиде большевистский молодежын илыше типышт. Нунын шонымыштым, шижмашыштым, поступкыштым, илышысе опытыштым писатель чын, туныктен пуэн моштен.

Николай Островскийын книгажым лудын, советский рвезе ен шке родинажым эше чот йӧрата, тушман дек ненавистьше эше чот кушкеш.

Шке калыклан пайдале лияш, черын строй гыч корангден кертшашыжым ончыде, боец-шамыч рядым кодаш огыл, иждивенецыш савырнаш огыл, шке илышым пайдалым ыштaш— тиде Островскийын произведенийже-шамычын тӱҥ мыслыштe.

Николай Островский деч советский самырык енын, сталинский элохысо рвезе ӱдыр-шамыч тӱсын эн сай чертаже койын.

Вот молан советский молодежь Николай Островскийым йӧрата. Тудо Николай Островский деч шкенжым пален налеш.

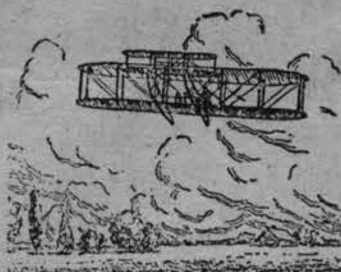
ПЕРВОЙ САМОЛЕТЫН ШОЧМЫЖО

35 ий ончыч, 1903 ий 17 декабрьыште, Америкыште Вильбур ден Орвиль Райт изак-шоляк-шамыч чоҥештыше аппарат дене южыш кӱзеныт. Тудо южышто 59 секунд жап лийын. Тыге тӱняште эн первой аэроплан 260 метрым чоҥештен.

Тиде чоҥештыме деч 6 ий вара, мылам Райт изак-шоляк-шамычын первой ыштыме ик аппаратышт дене чоҥешташ логалын. Тунам нуно шке машиныштым ятыр саемденыт ыле. Самолетын кок кугу шулдыржо лийын. Тиде шулдырышко авиатор ден коктын шинчын кӱшкӧ кӱзен улына. Воктенак бензиновый бакан мотор ыле. Шеҥгелне кок пропеллер пӧртыныт. Авиатор рукоятке дене машиным виктарен. Ме мланде ӱмбачын вигак кӱшкӧ кӱзен огынал. Аппарат орава ӱмбалне шинчен. Оравaже 18 метр наре кутышан пу рельс мучко коштын. Ораван рельс мучко талын каймыже годым аппарат орава деч ойырлымек кӱшкӧ чоҥештен кӱзен.

Тиде марте шуко отважный изобретатель - шамыч тыгай аппаратым шонен луктaш тӧчёныт гынат, пашашт шотеш толын огыл. Шуко вийым пыштымекыштг Райт изак-шоляк - шамыч веле кугу сеҥымашым ыштеныт.

Нуно изиш годымак воздушный змейым, тӱрлӧ модыш-шамычым шонен луктыныт.

Райт изак-шоляк-шамычын самолетышт.

Вильбур ден Орвиль кушкын шумекышт типографийыште пашам ыштеныт. Варажым шканышт велосипедный мастерскойым почыныт. Туштак тӱрлӧ планерын модельжым шонен луктыт. Йӱд-вошт мaлыде тӱрлӧ опытым ыштеныт.

Ныл ий чот пашам ыштымекышт первой планерым ыштен шуктеныт. Планерым испытатлыме кече—вуяын илышыштышт эн пиалан кече лийын. Испытаний сай результатым ончыктен. Тидын деч вара планерым уэш южыш колтат. Планер дене Вильбур Райт возын кӱза. Чоҥештымаш сайын шукталтын. А кум ий гыч аппарат утларак саемын.

1903 ий 17 декабрьыште моторан аппарат дене первой чоҥештымаш лийын. Тиде гана аппарат дене Орвиль Райт кӱшкӧ кӱзен.

1912 ийыште 45 ияш Вильбур Райт тиф дене черланымек колен. Орвиль Райт эшеат Америкыште, Дептоныштo ила.

Кугыжан правительство Российыште авиацийлан шарлаш эрыкым пуэн огыл.

Октябрьский социалистический революций деч вара иже авиатор-шамычлан шке творчествыштым шараш кумдан корно почылтын. Советский авиаций тӱняште эн ончыл радамыште шога.

Б. И. Россинский.

Советский Союзын заслуженный пилотшо, орденоносец.

Йошкар-Ола комсомольский конференций шке пашажым пытарен

15 декабрьыште Йошкар-Ола комсомольский конференций шке пашажым пытарен. ВЛКСМ горком пленумын составышкыже тайный голосований дене 37 членым да 7 кандидатым, ВЛКСМ областной конференцийыш делегатлан 35 еҥым сайлыме.

Пленум ВЛКСМ горком секретарьлан А. Пинаев йолташым, политучебо отдел вуйлатыше ден секретарьын первой заместительжылан П. Щербаков йолташым, тунемше-шамыч молодежь отдел вуйлатышылан Н. Светлаков йолташым да пионер отдел вуйлатышылан К. Щеглова йолташым сайлен.

Йошкар-Ола пионер пӧрт пелене пионер-шамыч у ий елкылан „палане“ танцым ямдылат.

11

Октябренка Кудряшова Тамара мӧнгыштыжӧ уроклан ямдылалтеш. Тудын чыла предметшат отлично.
(У-Тор'ял тӱҥалтыш школ, II класс).

Бакулинын фотожо.

КАНИКУЛЫМ ВЕСЕЛАН ЭРТАРАШ ТӰҤАЛАМ

Вашке теле каникул шуэш. Мый каникулым отлично да сай отметке дене вашлияш тыршем. Вет сай отметке дене канаш утларак весела лиеш. Каникул жапым культурно да сай эртарашлан мый кызытак ямдылалташ тӱҥальым. Коньки, издер ямде. Молыжо чыла сай, но мемнан ял лишне курык да каток уке. Садланак искусственный курыкым ышташ шонена. А коньки дене мунчалташ Ильин почингга ерыш кошташ тӱҥалына. Тудо мемнан ял деч пел менге велэ.

Колхозыштына пырдыж газет лектеш. Каникул жапыште пырдыж газетым лукташ полшаш тӱҥалам.

Суворов Василий.

Манан-Мучаш пелэ кыдалаш школ (Ронго район), 5-ше „А" класс.

Физкультур кружок пашам сай ышта

Чирке кыдалаш школышто (Пектубай район) физкультур кружок уло. Кружокышто 40 тунемше-пионер-шамыч улыт. Дирекций 30 мужыр ечым налын пуэн.

Кружок пашам сай ышта. Кружок вуйлатыше Садовин А. тӱрлӧ верген беседым эртара. Вашке БГТО, ГТО значоклан нормым сдатлаш тӱҥалына.

Каникул вашеш школ площадкеш катокым ыштена.

Малинин Коля.

Пионер-шамычын честный пашашт

Морко кыдалаш школышто тунемше-шамыч: Емельянов С., Емельянов И., Павлов А., Григорьев И. да Андреев сентябрь тылзыште чодраште пожар тӱҥалмым ужыныт. Нуно тунамак ик колхозник ден пырля пожарым ошма дене йӧрыктеныт. Пионер-шамычын честне ыштымыштлан лесхоз нунылан кажныштлан 25 теҥге оксам пуэн. Тидын деч посна кызыт нунын шогымо отрядыштлан барабаным премироватлыме.

Степанов Александр.

Морко район.

> Магазиныште елкылан шуко тӱрлӧ модышым налаш лиеш. Но елкым шке ыштыме модыш-шамыч денат сӧрастараш лиеш.
> Модышым кажныжат ыштен кертеш. Тудым картон дене, кагазым пӱчкедэн, материй, кандра, пӱнчын да кожын пӱгыльмышт, ватке, кӱртньӧ воштыр, муно шӱм дене ыштен лиеш.
> Кузе ыштышаш нерген ме умылтарена.

Йӱштӧ кугыза

Нимогай елкат сказочный йӱштӧ кугыза деч посна ок эрте. Тудым тул деч сай аралалтше ватке дене ышташ кӱлеш.

Фигур кагыргыдыме лийже манын, эн первояк оратам ышташ кӱлеш, вара тудым ватке дене вӱдылман. Фигурыш материй дене але кагаз дене ыштыме, сӱретлыме, чиялтыме шӱргым пыжыктыман.

Вара йӱштӧ кугыза ӱмбак борный кислотам шаваш кӱлеш. Тудо тул волгыдо дене лум пырче семын йылгыжаш тӱҥалеш. Йылгыжыктышым ышташ светильный (йылгыжыктыше) чиям налаш лиеш. Тудым магазинлаште ужалат.

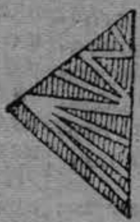
Кумыж дене мом ышташ лиеш

Ялыште йоча-шамыч кумыж дене тӱрлымат ыштат — коробка-шамычым, шкатулкым, буракым, молымат. Кумыжым куэ пу комыля гыч кушкедаш лиеш. Буракым кумыж дене велэ огыл, но пентгыде кагаз дене але картон дене ышташ лиеш. Сӱретыште кагаз дене клентлен ыштыме бурак-шамыч улыт. Ямде бурак-шамычым чиялтыман да кӧргышкыжӧ пӧлекым оптыман.

Лум пырче гай хоровод

Елко сорта дене огыл, электрический лампочко-шамыч дене волгалталтеш гын, тулым лум пырче-шамыч семын ыштыме хоровод дене сӧрастараш лиеш.

дым эн первой кокыте, вара нылыте лук ыштыман. Тидым эше диагонально тодылман. Варажым сӱретыште ончыктымо семын штриховатлыме ужашыжым пӱчкын лукман, кагазым шаралтымек звездочко лиеш. Звездочко-шамыч пеш шуко тӱрлӧ лийын кертыт.

Звездочко гай лум формо-шамычым пӱчкын ышташ куштылго. Кагаз ластыкым квадратный форманым налын, ту-

Муно дене ыштыме модыш-шамыч

Мунын кок мучашыж гычат булавке дене рожым ышташ да тудын кӧргыжым эркын лукташ кӱлеш. Муно шумжым „матрешкын", Донцарский шлемым але кал пакым чикташ кӱлеш. А аҥысыр мучашешыже кагаз дене але марле дене ыштыме воротникым клентлен шындаш кӱлеш.

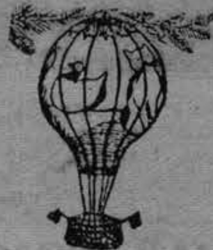
Кихотын шӱргышт семын, моло семын чиялташ кӱлеш. Мунын кумда мучашышкыже шовычым пидаш, ры-

Муно шӱм денак кайык-шамычым — лудым, йӱксым (лебедь), инаукым, молымат ышташ лиеш. Вуйжо дене почшым кагаз дене ыштыман.

Юж эскадрилий

Кагаз гыч пӱчкын лукмо самолет, дирижабль, стратостат, парашютист-шамыч елкым

сӧрастараш кугун полшат. Чыла тиде модышым елкеш юж эскадрилий семын пыжыктен шындыме нуно плоский да об'емный лийыт. Об'емный юж шар—аэростат але стратостат — тӱрлӧ тӱсан пентгыде кагаз дене ыштыт. Тудым сӱретыште ончыктымо ластык семын пӱчкаш кӱлеш. Ластык-шамычым мужыр дене клеитлаш кӱлеш, а мужыр-шамычым шар лиймеш икте весышт ден клеитлыман.

Фигура правильный шар форман лийже ма-

нын, тудым куштылгын пуалаш кӱлеш—тыде юж шарым йыргешкым ышта. Ынде шар ӱмбак шӱртӧ дене тодмо сеткым пыштыза да шарын ӱлыл мучашешыже гондольм—конфетан, модышан кагаз корзингам, молымат пыжыктыза.

„Павлик Морозов" звена эн ончылно

Весьшӱргӧ пелэ кыдалаш школышто (Морко район) „Павлик Морозов" пионерский звена отрядыште ик эн ончыл звеналан шотлалтеш. Звена вожатый Кузнецов Виктор пашам уло кумылжо дене ышта. Паша сай кая. Сборышто тӱрлӧ теме дене беседе лиеш.

Шыжым мемнан звенаште ик пионерынат начар отметке ынже лий манын, сай отметке верч кучедалаш мутым налын улына ыле. Тиде шотышто моло звена-шамыч дене соревноватлен улына. Соревнованийыште ме ончычко лекна. Кызыт звенаштына начарын тунемше да кечым коден коштшо иктат уке. Отличник-шамыч: Соловьев Иван, Иванов Николай, Кузьмин Алексей да молат моло звенасе шеҥгелан кодын тунемше-шамычлан эре полшат.

Моло звенасе пионер-шамыч галстук деч посна коштыт. Мемнан чылан галстукан улыт.

Шукерте огыл звена коклаште первой вер налашлан шахматно-шашечный турнир эртыш. Тиде турнирыште мемнан звена ончыл верыш лекте.

Моло звеналанат мемнан семын пашам ыштыман.

Отряд совет пионер-школьниклан яра жапыш сайын эртарашыже чыла условийым ыштен. Тӱрлӧ газет, журнал, модыш-шамыч улыт.

Тимофеев А.

Князевын дисциплинже уке

Князев Павел школышто велэ огыл, мӧнгыштыжат шкенжым начар куча. Уроклан ок ямдылалт. Занятий годым тунуктышын мутшым ок колышт, молылан мешаен шинча. Садланак тудо первой чырыкыште 6 плохо отметкым налын.

Князев Павел! Тый сай тунемын кертат. Тидлан дисциплинетым саемдаш кӱлеш.

В. Илларионов.

Матародо пелэ кыдалаш школ, Параньга район.

Мыланна серат

Кужмарий пелэ кыдалаш школышто (Ронго район) ЮВС ден ПВХО кружокым почмо. Кружок вуйлатыше Иванов мыланна винтовко нерген умылтармек, кызыт лӱяш туныкта. Чыла тунемше-шамыч ЮВС ден ПВХО значокан лийнешт.

Я. Н.

Вашке Всесоюзный калык перепись шуэш. Мый шке ешемлан перепись нерген умылтарышым. Авам мо тугай перепись, молан тудо эртаралтме нерген ок шинче ыле. Мый газет гыч лудмеке тудлан чыла рашумылтарен пушым.

Степанов Саню.

Морко кыдалаш школ.

ЙОЧА КНИГА-ШАМЫЧ ВЫСТАВКЕ

Тылзе ончыч Москваште „Всекохудожник" пӧртыштӧ йоча книга-шамыч выставке почылтын. Пытартыш кум ийыште ВЛКСМ ЦК-ын йоча издательствыже шымшудӧ книгам луктын.

Йоча литератур дене великий руш писатель Алексей Максимович Горький пеш интересоватлен. Тудын каҥашыже почеш ятыр увлекательный книга-шамычым лукмо.

Мӱндыр северный Игарка оласе пионер-шамыч А. М. Горькийын куштылмыжӧ почеш шкеныштын Игаркасе илышышт нерген возевыт.

— Сай книга лиеш,—йоча-шамычын ойлымашыштым лудын, А. М. Горький каласен.

Рукопись ӱмбалне пашам ыштымаште тудо эн чот тыршен.

„Мы из Игарки" книгам пионер ден школьник шамыч чот йӧратен лудыт. Тудым кажныжат кугу куанымаш дене лудеш.

Выставкыште эн сай йоча писатель да поэт-шамычын произведенийышт: А. Чуковскийын, С. Маршакын, М. Ильинын, А. Бартон да молынат, „Книжка-малышка", „Костер", „Мурзилка", „Юный натуралист" журнал улыт.

Шӧртньӧ дене возымо коман чапле томик-шамыч. Тиде классик-шамычын библиотекышт.

Тыштак народный эпосын произведенийже, Гримм изак-шоляк шамычын, Андерсенын да молынат йомакышт ончыктылтын.

Выставкыште посна книгалан иллюстраций семын ыштыме йоча-шамычын волгыдо, мотор сӱретыштым ончыктышо пӧлка уло.

Выставке Йоча издательствын лудшо-шамычше да нунын ача' ден аваш ончылан ыштыме отчетлан шотлалтеш.

Отв. редактор— И. М. МУЗУРОВ.

Упол. Марлита № А—1022. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-ше типографийже.